

Ch ng v p b là gì?

Khi chúng ta s d ng các c có th v n đ ng t ý, ví d nh các c tay và chân, chúng co và dẫn m t cách nh p nhàng khi ta v n đ ng. Nh ng c ch ng đ đ u, c , và thân mình cũng co i nh v y m t cách đ ng b đ duy trì th đ ng c a chúng ta. M t c (hay ch là m t vài s i c) co rút không t ý (không theo ý mu n c a ta) đ c g i là s co c ng. N u s co c ng x y ra đ m nh và kéo dài, nó tr thành ch ng v p b . M t c b ch ng co rút đ c đ nh nghĩa là m t c co rút m nh không t ý và không dẫn ra đ c.

V p b có th kéo dài t vài giây đ n 15 phút, và đôi khi lâu h n. Các tr ng h p v p b tái di n nhi u l n cho đ n khi ch m đ t hoàn toàn không ph i là hi m. Ch ng v p b có th liên quan đ n m t ph n c a c , c m t c , hay nhi u c có ho t đ ng chung, ví d nh nh ng c g p các ngón tay g n nhau. M t s tr ng h p ch ng v p b liên quan đ n s co cùng lúc c a các c v n đ ng nh ng b ph n c a c th theo nh ng h ng ng c nhau.

Chång våp bå råt phå biån. Håu nhå måi ngåi (đåc tính khoång 95%) đåu trải qua måt lån bå våp bå trong cuåc đåi hå. Chång våp bå thång phå biån ångåi lån và tăng đån theo tuåi. Tuy nhiên, trå con cũng vån có thå bå våp bå .

Båt kå cå có thå vån đång tå ý (cå vån) nào cũng có thå bå chång våp bå. Chång våp bå xåy ra åt chi, đåc biåt là cång chån và bàn chån, thång gåp nhåt là å båp chån. Các cå vån đång không tå ý cåa các cå quan (tå cung, thành måch máu, đång ruåt, đång đån måt và đång đån nåc tiåu, cây phå quån) cũng có thå bå chång våp bå. Chång våp bå cåa các cå vån đång không tå ý så không đåc đå cåp såu hån trong bài viåt này. Bài viåt này chå yåu tåp trung vào chång våp bå cåa các cå va nguyên nhân và các loåi våp bå .

Theo McGee, chång våp bå có bån loåi chính gåm : så co rút "thåt så" , så co giåt các cå (đåc biåt các cå måt, bàn tay và bàn chån), så co cång do xå hóa các mô cå båp, và så co cå do råi loån trång låc.

Våp bå "thåt så":

Så co rút "thåt så" bao gåm tång phån cåa cå hoåc måt cå riång lå hoåc måt nhóm cå thång hoåt đång cùng nhau, nhå các cå gåp các ngón tay cånh nhau. Håu håt các chuyên gia đång ý rång våp bå "thåt så" là do tình trång quá kích thích cåa thån kinh làm kích thích đån các cå. Chúng là loåi phå biån nhåt cåa chång co rút cå xång. Våp bå "thåt så" có thå xåy ra trong måt så trång håp sau:

Så thång tån: Så co cå liên tåc có thå xåy ra nhå måt cå chå mang tính båo vå theo sau måt thång tån ví då nhå gåy xång. Trong trång håp này, så co cå làm giåm vån đång đån måc tåi thiåu và giúp vùng thång tån ån đånh. Så tån thång cåa cå này có thå gây så co thåt å khác.

Så hoåt đång quá måc: Så co rút "thåt så" thång do så kåt håp giåa viåc så đång cå quá måc và så måi cå (trong các môn thå thao hoåc các hoåt đång nång). Så co rút nhå våy có thå xåy đån trong suåt lúc hoåt đång hoåc sau đó, đôi khi sau nhiåu giå. Cũng nhå thå, các cå måi måt khi ngåi hoåc nåm å måt tå thå båt tiån gây måi và khó chåu trong måt thåi gian dài, hoåc båt cå viåc nào så đång cå låp đå låp låi đåu có thå gây våp bå. Nhång ngåi lån tuåi có nguy cå våp bå khi thåc hiån các hoåt đång cå thå quá måc.

Ch&ng v&p b& lúc ngh& : Đ&c bi&t & nh&ng ng& i l&n tu&i, v&p b& vào lúc ngh& ng&i (th&ng ban đ&em) r&t ph& bi&n. Tuy nhiên, v&p b& lúc ngh& có th& th&y & b&t kì l&a tu&i nào, k& c& khi còn nh&. M&c dù không đ&a tính m&ng, nh&ng ch&ng v&p b& lúc ngh& l&i phá gi&c ng& hay nói cách khác là gây khó ch&u cho ng& i b&nh. B&nh tái đi&n th&ng xuyên (nhi&u l&n trong m&t đ&em và/ho&c nhi&u đ&em trong m&t tu&n) và r&t đau nh&c. Nguyên nhân th&c s& c&a ch&ng v&p b& v& đ&em không rõ. Đôi khi, v&p b& nh& v&y đ&c k&h&i đ&u b&ng m&t c& đ&ng làm c& co ng&n l&i sau đó là s& co rút, ví d& g&p ngón chân xu&ng khi đ&ng n&m trên gi&ng, c& đ&ng này làm c& b&p chân co ng&n l&i gây ra v&p b&

Do m&t n&c : Th& thao và các ho&t đ&ng m&nh quá m&c khác có th& gây th&t thoát đ&ch qua m& hôi. S& m&t n&c đ&ng này làm tăng kh& năng x&y ra v&p b& "th&t s&". Ch&ng v&p b& có nguy c& x&y ra nhi&u h&n khi th&i ti&t & m áp và có th& là đ&u hi&u s&m c&a c&n đ&t qu& do nhi&t. Th& tích đ&ch c& th& b& th&t thoát lâu dài do thu&c l&i ti&u (thu&c đ&y m&nh s& bài ni&u) và s& h&p thu ít n&c có th& đi&n ra t&ng t& đ&n đ&n ch&ng v&p b& nghiêm tr&ng. M&t Natri th&ng đi& kèm v&i ch&ng v&p b& do s& m&t n&c th&ng làm th&t thoát Natri, thành ph&n hóa h&c nhi&u nh&t trong đ&ch c& th&.

S& thay đ&i c&a đ&ch c& th& : v&p b& "th&t s&" cũng có th& đ&c th&y trong các tình tr&ng khác mà đ&c bi&t là s& phân b& b&t th&ng đ&ch c& th&. M&t ví d& là b&nh x& gan v&i đ&ch trong khoang b&ng (c& tr&ng). T&ng t&, ch&ng v&p b& là m&t bi&n ch&ng th&ng xuyên c&a vi&c thay đ&i đ&ch c& th& đ&t ng&t x&y ra trong quá trình ch&y th&n nh&n t&o.

Canxi , Magie huy&t th&p : Vi&c gi&m tr&c ti&p n&ng đ& Canxi và Magie trong máu làm tăng tính đ&b& kích đ&ng c&a các t&n cùng th&n kinh phân b& t&i các c&. Đ&i&u này có th& là y&u t& đ&n đ&n v&p b& "th&t s&" & nh&ng ng& i có tu&i và thai ph&. N&ng đ& Canxi và Magie th&p th&ng th&y & thai ph& tr& khi các ch&t khoáng này đ&c b& sung vào ch& đ& ăn. Ch&ng v&p b& cũng x&y ra trong b&t c& tr&ng h&p nào gi&m Canxi ho&c Magie trong đ&ch c& th& nh& dùng thu&c l&i ti&u, ch&ng th& quá nhanh (ch&ng th& g&p), nôn ói quá nhi&u, thi&u Canxi và/ho&c Magie trong ch& đ& ăn, s& h&p thu Canxi kém vì thi&u sinh t& D, nh&c tuy&n c&n giáp (m&t tuy&n r&t nh& & c& nh&m đ&i&u hoà s& cân b&ng Canxi) và các tr&ng h&p khác.

Kali th&p: N&ng đ& Kali th&p hi&m khi gây ra ch&ng v&p b&. N&ng đ& Kali th&p th&ng đi& kèm v&i b&nh y&u c& h&n.

S co gi t c (Tetany)

Trong co gi t c lo i Tetany, t t c các t bào th n kinh c a c th đ u đ c ho t hóa, sau đó kích thích đ n các c . Ph n ng này gây ra s co c ng ho c ch ng v p b toàn thân. Tên tetany có ngu n g c t s tác đ ng c a đ c t tetanus (đ c t b nh u n ván) lên h th n kinh. Tuy nhiên, tên này hi n nay đ c áp đ ng r ãi cho ch ng co rút c do các nguyên nhân khác nh n ng đ Canxi và Magie huy t th p. C ch làm tăng ho t đ ng c a chu i th n kinh gây co rút c do s gi m Canxi và Magie ch a đ c rõ. Thông th ng, bên c nh tr ng thái kích thích c , s co c do b nh u n ván th ng đi kèm v i đ u hi u ho t đ ng quá m c c a các ch c năng th n kinh khác. Ví d h Canxi huy t không nh ng gây ra s co c bàn tay và c tay mà còn t o c m giác tê li t và "ki n bò" ng a ran quanh mi ng và các vùng khác.

Th nh tho ng, s co c do u n ván không th phân bi t đ c v i s co gi t c "th t". Nh ng thay đ i c m giác kèm theo và các ch c năng th n kinh khác đ u có th không bi u hi n ra ngoài.

S co c ng do x hóa mô c b p

S co c ng do x hóa mô c b p là do h c không có kh năng gi n ra. S co c liên t c này x y ra do có s tiêu gi i adenosine triphosphate (ATP), m t năng l ng hóa h c trong t bào. Đ u này ngăn c n các s i c gi n ra. H th n kinh không ho t đ ng trong đ ng co c này.

S x c ng c có th do di truy n (nh b nh McArdle - do thi u s bi n đ i Glycogen thành đ ng bên trong t bào c), ho c m c b nh c c ng gi p (m t b nh c đi kèm v i m t tuy n gi p ho t đ ng quá tích c c). V p b lo i này không ph bi n.

Ch ng co rút do r i lo n tr ng l c c .

Lo i cu i cùng c a ch ng co rút c là s r i lo n tr ng l c c , trong b nh này các c không c n thi t cho s v n đ ng ch ý mà ch b kích thích co l i. C b tác đ ng b i đ ng co rút này bao g m các hành đ ng thông th ng theo chi u h ng ng c nhau c a s v n đ ng ch ý và các hành đ ng thông th ng khác làm tăng v n đ ng quá m c. R i lo n tr ng l c c

thäng tác đäng lên các nhóm cänh (mí mät, miäng, cä, thanh quän,...v.v...). Cánh tay và bàn tay có thä bänh häng trong quá trình thäc hiän các hoät đäng läp đi läp lại nhä viät tay, đánh máy, chäi các nhäc cä và nhiäu công viäc khác. Các hoät đäng läp đi läp lại này cũng có thä gây ra co rút "thät sä" do có sä mäi cä. Sä co cäng cä do räi loän träng läc cä không phä biän nhä chäng co rút "thät sä".

Có phäi täcä các chäng co rút cä đäu näm trong các loäi kä trên ?

Không. Không phäi täcä chäng co rút cä đäu däng xäp vào các loäi trên vì nhäng loäi này chä thích häp nhät cho sä co rút có vän đä phän län vä cä mà bänh nhân mäc phäi. Nhiäu chäng co rút có liên quan đän täng phän nhä cäa thän kinh và các bänh cä; các triäu chäng khác vä cä thäng đä thäy trong nhäng bänh này. Ví dä nhä bänh xäcäng làm teo cä mät bên (bänh Lou Gehrig) kèm suy nhäc và phá häy cä đän đän; bänh vä các rä thän kinh (có sä kích thích hoäc chän ép dây thän kinh cät säng do nhiäu nguyên nhân khác nhau) kèm đau, cäm giác mä hä hoäc mät hän cäm giác và tình träng suy nhäc; nhäng bänh cäa hä thän kinh ngoäi vì nhä bänh tiäu đäng liên quan đän thän kinh väi khä năng cäm giác bä giäm đi và mä hä, không còn chính xác kèm tình träng suy nhäc và mät sä bänh räi loän träng läc cä ban đäu.

Däc phäm có thä gây ra chäng co rút cä không ?

Nhiäu loäi thuäc có thä gây ra chäng co rút. Các loäi thuäc läi tiäu mänh nhä furosemide (Lasix), hoäc sä thäi quá mäc các đäch cä thä thäm chí dùng thuäc läi tiäu ít mänh hän đäu có thä đäm läi sä co rút do mät Natri và đäch cä thä. Đäng thäi, các thuäc läi tiäu thäng làm thät thoát Kali, Canxi và Magie gây ra sä co rút.

Các däc phäm nhä donepezil (Aricept -- dùng cho bänh Alzheimer) và neostigmine (Prostigmine và mät sä khác -- dùng trong chäng nhäc cä näng) hoäc raloxifene (Evista -- dùng ngăn chän chäng loãng xäng ä phän sau mãn kinh) đäu gây ra chäng co rút. Có ý kiän räng Tolcapone (Tasma - dùng trong bänh Parkinson) gây ra chäng co rút cä ít nhät 10% bänh nhân. Gián tiäp gây ra co rút "thät" là nifedipine (Procardia và mät sä khác -- dùng trong cao huyät áp, viêm häng và mät sä bänh khác) và nhäng loäi thuäc trä suyän terbutaline (Brethine) và albuterol (Proventil, Ventolin và các loäi khác). Nhäng loäi thuäc làm giäm cholesterol gäm clofibrate (Atromid-S) và lovastatin (Mevacor) cũng có thä đän đän chäng co rút.

Chäng co rút đôi khi đä cä u ý ä nhäng ngä i nghiän trong quá trình cai nghiän các loäi däc phẩm và nhäng chät có tác däng giäm đau gäm räu, các loäi barbiturate và mät số thuäc giäm đau khác, các loäi thuäc an thän nhä benzondiazepine (ví dä Valium hoäc Xanax), các loäi thuäc mê và nhäng loäi thuäc gây nghiän khác.

Sä thiäu hät sinh tä có gây chäng co rút cä không ?

Vài tình träng thiäu hät sinh tä có thä träc tiäp hoäc gián tiäp đän chäng co rút cä. Đó là sä thiäu sinh tä B (B1), axit pantothenic (B5) và pyridoxine (B6). Vai trò cäa thiäu hät các sinh tä này trong nguyên nhân gây co rút chäa biät rõ.

Máu äu thông kém có thä gây ra chäng co rút không ?

Máu kém äu thông đän chân đäa đän häu quä thiäu oxy cho mô cä, có thä gây ra sä đau nhäc dä däi trong cä. Mäc dù sä cäm nhän đau đän gän nhä giäng nhau ä chäng co rút cä dä däi, sä đau nhäc däng nhä không thäy trong chäng co rút cä thät sä. Sä đau nhäc này có thä là do tích tä axit lactic và các chät hóa häc khác trong mô cä.

Nhäng triäu chäng cäa chäng co rút cä thông thäng và phäng pháp chän đoán.

Mät cän co rút cä đän hình thäng chä là đau. Thông thäng, bänh nhân phäi däng nhäng hoät đäng đang thäc hiän và tìm cách làm giäm sä co rút do hä không thä vän đäng cä đang bä co rút. Nhäng cän co rút dä däi có thä thänh thoäng kät häp väi loét hay viêm kéo dài đän vài ngày sau khi cän co rút đã giäm. Vào thäi điäm xäy ra co rút, cä bä co rút sä phäng lên, cäm giác rät cäng, và cũng có thä nhäo ra.

Không có nhäng thä nghiäm đäc hiäu nào cho nhäng cän co rút. Häu hät mäi ngä i đäu biät chäng co rút cä là nhä thä nào và khi nào hä sä bä. Trong thäi gian xäy ra co rút, bác sĩ hay bät cä ngä i nào khác có thä cäm nhän sä căng, phäng cäng cäa cä co rút.

Đi u tr ch ng co rút c a c v n.

H u h t nh ng c n co rút có th h t n u nh c đ c kéo ra. Đ i v i nh ng c n co rút c a chân và bàn chân, vi c kéo ra này th ng đ c hoàn t t b ng cách đ ng d y và đi b m t lúc. Đ i v i ch ng co rút b p chân, b nh nhân đ ng cách t ng kho ng 2 đ n 2,5 feet (kho ng 60 cm đ n 75 cm, đ xa đ i v i chi u cao ng i đó) và nghiêng vào t ng đ đ t hai c ng tay ch ng vào t ng v i hai đ u g i và l ng th ng trong khi hai gót chân ti p xúc v i sàn nhà (hãy t p m o này khi b n ch a b co rút!). M t kĩ thu t khác là kéo ngón chân v phía đ u trong khi đang n m trên gi ng v i chân càng th ng càng t t. Đ i v i nh ng c n co rút c nh th x y ra tay, ch ng tay trên m t m t ph ng s kéo c ngón tay đang b co rút.

Xoa bóp nh nhàng s giúp cho c th gi n, đ ng th i cung c p h i m t m t v t t o nhi t hay ng m n c nóng. Đi u thú v là, m c dù ph n ng thông th ng c a c v i l nh là co ng n l i nh ng nh ng túi n c đá cũng có th giúp làm gi n c co rút. N u ch ng c n co rút c có kèm theo m t đ ch - th ng là trong nh ng tr ng h p liên quan đ n nh ng ho t đ ng c th m nh - vi c b i hoàn đ ch và nh ng ch t đi n gi i (đ c bi t là natri và kali) là c n thi t. Đ ch a tr ch ng co rút c thông th ng v a m i x y ra, thu c men nói chung không c n thi t, vì h u h t nh ng c n co rút c s t gi m tr c khi thu c có tác đ ng.

M t l i khuyên ch a có b ng ch ng khoa h c là véo nh vào nh ng mô trên vùng môi, ngay đ i mũi, và gi cho đ n khi c n co rút đ ng l i (th ng kho ng 15 phút). Tuy nhiên, nguyên nhân và c ch t o ra đ c hi u qu nh v y đ u không ch c ch n và v n ch a có nghiên c u khoa h c nào đ c báo cáo.

Trong nh ng năm g n đây, vi c tiêm đ c t botulism đ ch a tr đã đ c s đ ng thành công cho vài ng i r i lo n tr ng l c nh ng c đ c khoanh vùng trong m t nhóm c . M t ph n ng t t có th kéo dài trong vài tháng hay h n n a và li u tiêm sau đó đ c l p l i.

Vi c tr li u ch ng co rút c đ c k t h p v i nh ng đi u ki n y khoa chuyên bi t nói chung t p trung trên hoàn c nh u tiên. Đôi khi, các thu c chuyên bi t thêm và đ c ch đ nh là đ ng nhiên trong nh ng đi u ki n này.

Đĩ nhiên, n u ch ng c n co rút c x y ra đ d i, th ng xuyên, dai đ ng, đáp ng ít v i nh ng ph ng pháp tr li u riêng l , ho c có k t h p v i m t nguyên nhân rõ ràng, b nh nhân và bác sĩ c n ph i xem xét đ n kh năng c n m t ph ng pháp tr li u t p trung nhi u h n ho c nghĩ ch ng co rút c này là bi u hi n c a m t b nh nào khác. Nh đã nói ở trên, nh ng kh năng này thu c v nh ng v n đ r t khác nhau và bao g m nh ng v n đ có liên quan đ n tu n hoàn, th n kinh, chuy n hoá, hormone, thu c men và dinh d ng. Ch dùng thu c đ ch a tr ch ng co rút c là ch a đ mà c n có nh ng đi u ki n y t khác đ có k t qu .

Nh ng c n co rút c có th đ c ngăn ng a b ng cách nào ?

V i nh ng ng i ho t đ ng nhi u:

Đ i v i ch ng co rút c do ho t đ ng c th m nh m , nhi u tác gi khuy n nên kéo dãn tr c và sau khi v n đ ng, làm m ở trên và l nh ở d i thích h p đ c theo chi u dài c th . C n chú ý đ n l ng n c trong c th tr c, trong và sau khi v n đ ng, cũng nh s b i hoàn nh ng ch t đi n gi i đã m t (đ c bi t là natri và kali, là nh ng ch t ch y u trong thành ph n c a m ôi). Nên tránh m t m i quá m c, đ c bi t là c n tránh khí h u m .

V i ph n có thai:

B sung canxi và magiê đã cho th y giúp phòng tránh ch ng co rút c ở ph n có thai. U ng m t l ng thích h p c hai lo i khoáng ch t này trong su t th i kì mang thai là quan tr ng cho vi c ngăn ng a ch ng co rút c và cho nh ng lí do khác, nh ng v n c n m t chuyên gia s c kh e uy tín theo dõi.

V i nh ng b nh nhân r i lo n co c :

Ch ng co rút c gây ra b i nh ng ho t đ ng không m nh m l p đi l p l i th nh tho ng có th đ c ngăn ng a hay đ c gi m thi u b ng cách h t s c quan tâm đ n các y u t công năng nh ch ng c tay, tránh nhón chân, đi u ch nh t th gh ng i, ngh gi i lao và s đ ng nh ng t th và đ ng c ti n l i trong khi v n đ ng. Tránh kéo căng quá m c trong khi v n đ ng cũng có th giúp phòng tránh. Tuy nhiên, ch ng co rút c v n có th đ l i nh ng r c r i r t nhi u

cho nh ng ho t đ ng ph c t p, ví d nh ch i m t nh c c .

V i ch ng co rút c khi ngh ng i:

Ch ng co rút c vào ban đêm và khi ngh ng i th ng có th phòng tránh b ng nh ng bài t p kéo dẫn đ u đ n, t t h n n u th c hi n đ c tr c khi ng . Th m chí m o kéo t ng chân (đ c miêu t trong đ o n đ u c a ph n đ i u tr), n u đ c th c hi n trong 10 đ n 15 giây, và l p l i 2 đ n 3 l n ngay tr c khi đi ng s giúp r t nhi u trong vi c ngăn ng a ch ng co rút c , th ng trong m t hay hai tu n. M o này có th đ c l p l i m i l n khi th c d y đi t m trong đêm và cũng trong c ngày m t hay hai l n. Nó cũng giúp tránh cong chân và th ng ngón chân khi ng . N u nh ng c n co rút c ban đêm đ d i và tái đi n, m t mi ng ván lót chân cho phép kích thích b nh nhân nh đang đi b ngay c khi n m nghiêng, và có th giúp phòng tránh nh ng t th b t ti n c a chân trong khi ng .

M t khía c nh quan tr ng khác c a vi c phòng ng a ch ng co rút c ban đêm là có đ l ng canxi và magiê. Gi m n ng đ trong máu có th ch a đ làm các mô b m t ph n ng t ng x ng v i nh ng gì th c s đang đi n ra khi có tình tr ng kích thích th n kinh. L ng canxi h p th t i thi u 1 gram m i ngày là v a ph i, và 1.5 gram có th là thích h p, đ c bi t là đ i v i ph n m c b nh loãng x ng. M t li u canxi thêm u ng tr c gi ng có th giúp ngăn ng a ch ng co rút c .

Magiê b sung có th r t có l i, đ c bi t v i nh ng ng i thi u h t magiê. Tuy nhiên, magiê b sung có th r t nguy hi m cho nh ng ng i m c b nh khó bài ti t magiê, ví d nh ng i không đ th n.

Vi c s đ ng ch t l i ti u li u cao th ng làm th i magiê, và u ng vào nhi u canxi (t c là s làm bài ti t nhi u canxi) có khuynh h ng gia tăng bài ti t magiê. Magiê có trong nhi u th c ăn (rau xanh, ngũ c c, th t và cá, chu i, qu m , đ u ph ng và đ u nành) và trong m t vài ch t nhu n tràng và ch t ch ng axit đ dày, nh ng m t li u b sung 50 đ n 100 miligram magiê m i ngày có th là thích h p. Chia đôi li u và u ng m t ph n nhi u l n trong su t ngày gi m thi u khuynh h ng gây tiêu ch y mà magiê có th gây ra.

Vitamine E cũng đ c cho là giúp gi m thi u x y ra ch ng co rút c . Nh ng nh ng nghiên c u khoa h c ch ng minh tác đ ng này không có c s , m c dù th c t v n có nhi u báo cáo ng

h quan đ m này. T khi vitamine E đ c cho là có nhi u tác đ ng có l i cho s c kh e khác và không đ c, vì c u ng 400 đ n v vitamine E m i ngày đ c ng h , cũng t đó ng i ta nh n ra r ng nh ng t l i u báo cáo v tác đ ng trên b nh co rút c đ ng là không chính xác.

Có nh ng liên quan đ c b i t nào đ i v i nh ng ng i trung niên không ?

Nh ng ng i trung niên nên tiêm đ nh kì n u dùng magiê b sung. Ngay c l ng ít magiê và ch a đ đ làm thay đ i ch c năng th n, v n th ng th y i nhóm tu i này, có th tr thành đ c v i l i u nh .

Nh ng nghiên c u g n đây ch ra r ng vitamine D (m t vitamine c n thi t cho s h p th bình th ng canxi t th c ăn) th ng th y thi u h t m t s ng i l n tu i. Do đó, vitamine D thay th là quan tr ng cho nh ng ng i này, c n có s chú ý thích h p đ tránh dùng vitamine D quá l i u, vì chúng là đ c t . U ng 800 đ n v vitamine D m i ngày là đ , nói chung t i thi u là 400 đ n v m i ngày.

Tuy có nhi u ch t khác có tác đ ng l i ti u nhi u h n nh ng chúng l i làm gia tăng th i l o i canxi và magiê, ch t hydrochlorothiazide (Hydrodiuril) và nh ng ch t l i ti u cùng h khác có tác đ ng gi canxi và magiê. Thông th ng nh ng ch t l i ti u đ c dùng đ đ i u tr tăng huyết áp và suy tim. N u kèm theo ch ng co rút c (hay loăng x ng), b nh nhân và bác sĩ có th chú ý đ n vi c dùng hydrochlorothiazide và nh ng ch t l i ti u khác thu c h thiazide n u kh thi và thích h p.

Nh ng ch t l i ti u cũng gây th i l o i natri và ph n l n gây th i l o i kali. Nhi u b nh nhân dùng thu c l i ti u đ ng th i đang ăn kiêng natri. Nên r t th n tr ng chú ý đ n tác đ ng c a thu c l i ti u trên natri và kali, c n b i hoàn nh ng nguyên t này, vì c này luôn là thích h p, th m chí nhi u h n n u b nh nhân b co rút c .

Nh ng ng i l n khác th ng không u ng đ n c, m t ph n do gi m đ nh y c a các giác quan v i vi c khát n c theo tu i tác. Tình tr ng thi u n c này càng tăng i nh ng b nh nhân đang s đ ng thu c l i ti u. Đ i v i m t s ng i, th ng đ n gi n ch c n tăng l ng n c h p th vào c th b ng cách u ng t 6 đ n 8 ly n c m i ngày s c i thi n ch ng co rút c . Tuy nhiên, không đ c u ng ch t caffeine vì chúng làm th n tăng đ ào th i n c. Nh ng ng i đang ph i h n ch l ng n c h p th nên tham kh o ý ki n c a bác sĩ và ph i tuân theo l i khuyên

cà bác sĩ vì c h n ch u ng n c.

Đ i v i nh ng ng i l n tu i, th ng không c n xác đ nh chính xác căn nguyên ch ng co rút c ban đêm. Cách phòng tránh t t nh t là chú ý đ n: vì c kéo dẫn c đ u đ n, l ng n c h p th đ y đ , l ng canxi và vitamine D h p th thích h p, b sung vitamine E, và c n có s tham kh o ý ki n bác sĩ trong vì c u ng magiê b sung.

Có lo i thu c nào có th ng n g a ch ng co rút c không?

Hi n nay, lo i thu c đang đ c s d ng r ng rãi đ ng n g a và đôi khi còn đ đ i u tr co rút c là quinine. C ch ho t đ ng c a quinine là làm gi m tính nh y c m c a c . Trong nhi u cu c nghiên c u khoa h c, nh ng không ph i là t t c , ng i ta đã ch ng minh đ c tính hi u qu c a quinine. Tuy nhiên, quinine cũng có th gây đ t t b m sinh và s y thai. Đôi khi nó cũng gây nên hi n t ng tăng c m giác và s gi m ti u c u, ti u c u là thành ph n ch u trách nhi m cho s đ ong máu. Nh ng ph n tác đ ng này đ u có th gây ch t ng i. Quinine còn liên quan đ n m t nhóm tri u ch ng đ c g i là b nh ng đ c canh kina (bu n nôn, nôn, nh c đ u, và đ i c). H n n a, r i lo n nh p tim và th giác cũng có th x y ra. Do đó, hi n nay t i M quinine ch đ c bán khi có toa thu c c a bác sĩ. Li u quinine sulfate th ng đ c dùng đ ng n g a ch ng co rút là 325 miligram m i b a t i. Đ i v i nh ng ng i ch u đ c thu c và s d ng đúng cách, quinine v n là lo i thu c hi u qu và an toàn nh t. N u các bi n pháp t phòng b nh đã đ c nêu trên không có tác đ ng, thì m t li u quinine cho m i b a t i s là b c ti p theo mà ph n l n bác sĩ đ u khuy n cáo b n.

Tiền l ng đ i v i ch ng co rút c tái phát.

M c dù ch ng co rút có th r t khó ch u, nh ng đó là m t tình tr ng lành tính. Đ i u đáng quan tâm ch là vì c nó gây ra nhi u khó ch u và b t ti n, và ph i l u ý đ n nh ng b nh có liên quan v i nó. Đ i v i đa s ng i, chú ý k đ n nh ng khuy n cáo đã đ c nêu s h n ch đ c r t nhi u v n đ v ch ng co rút c . Còn v i nh ng ng i đang m c ch ng co rút c đ đ i hay dai đ ng thì nên đi khám b nh.

Nh ng đ i u c n nh v ch ng co rút c .

M t c b ch ng co rút là m t c co i m nh và không t ý n i không giãn ra đ c.

H u nh m i ng i đ u b ch ng co rút c ít nh t m t n trong cu c đ i h .

Ch ng co rút c có nh u lo i và do nh u nguyên nhân khác nhau.

Nh u lo i thu c có th gây ra ch ng co rút c .

Đa s tr ng h p, ch ng co rút c s h t n u c đ c du i ra.

Ch ng co rút c th ng có th ngãn ng a đ c.

□